

مبارزه با تروریسم در سازمان ملل متحد؛ تحلیلی از تعریف تروریسم و راه‌های مقابله با آن در کنوانسیون‌های مصوب مجمع عمومی

دکتر مجید بزرگمهری*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۸/۱۱
تاریخ تأیید نهایی: ۱۳۹۰/۹/۷

چکیده

یکی از مسائل حساس جامعه بین‌المللی در عصر امروز، پدیده تروریسم و آثار آن در تحولات روابط بین‌الملل است.

در قریب به اتفاق اسناد سازمان ملل متحد اعم از کنوانسیون‌ها و اعلام مواضع که مرتبط با موضوع تروریسم است، به صراحت از مقوله تروریسم به عنوان خطر جدی برای صلح و امنیت بین‌المللی یاد شده است. البته اختلاف نظر در زمینه تعریف تروریسم و تعیین مصادیق آن نیز میان کشورها وجود دارد.

شایان ذکر است در تدوین تعریف تروریسم دو گرایش عمده در نظرات رسمی و غیر رسمی کشورهای عضو نظام ملل متحد مشاهده می‌شود. یک گرایش می‌کوشد هر نوع تحرک خشونت آمیز علیه نظام‌های سیاسی و قدرت‌های حاکم در سرزمین‌های مختلف جهان امروز را بدون توجه به علل، انگیزه‌ها، مبانی اعتقادی و ریشه‌های آن، محکوم سازد و همه را مصداق فعالیت تروریستی تلقی کند. این گرایش اغلب از سوی کشورهای غربی عضو ملل متحد تعقیب می‌شود. گرایش دوم می‌کوشد مبارزات جنبش‌های استقلال طلبانه، مبارزه با اشغالگری و تبعیض نژادی را از تحرکات تروریستی متمایز سازد. این گرایش در دوران جنگ سرد از سوی بلوک شرق و امروزه اغلب از سوی کشورهای جنوب و خصوصاً کشورهای اسلامی عضو سازمان کنفرانس اسلامی دنبال می‌شود. شایان ذکر است که سازمان کنفرانس اسلامی در مجموعه قطعنامه‌های خود پیرامون مبارزه با تروریسم سعی داشته گرایش دوم را تقویت کند.

این مقاله می‌کوشد ضمن ارزیابی اجمالی مجموعه سیاست‌های سازمان ملل متحد در مبارزه با تروریسم، به نقش یکی از ارکان مهم سازمان ملل متحد یعنی مجمع عمومی در موضوع مبارزه با پدیده تروریسم بپردازد. سؤال محوری در مقاله عبارت از ارزیابی کنوانسیون‌های اصلی مبارزه با تروریسم مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد از زاویه تعریف تروریسم و بیان مصادیق آن و اقدامات پیشنهادی مبارزه با آن است. در واقع این مقاله می‌کوشد تا رویکرد سازمان ملل متحد را در تعریف و تعیین مصادیق تروریسم ارزیابی کرده و نتیجه بگیرد کدامیک از دو گرایش مذکور در ادبیات سازمان ملل اولویت یافته است. با توجه به این که مصوبات مجمع عمومی اغلب منعکس کننده نگرش غالب جامعه جهانی به موضوع‌ها است، از جمله اهداف این مقاله، شناخت نسبی نگرش مزبور در قبال پدیده تعریف تروریسم و روش‌های مبارزه با آن است.

واژگان کلیدی: سازمان ملل متحد، مبارزه با تروریسم، مجمع عمومی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

یکی از مسائل حساس جامعه بین‌المللی در عصر امروز، پدیده تروریسم و آثار آن در تحولات روابط بین‌الملل است. در یک نگاه تاریخی اغلب دول در گذشته، موضوع تروریسم را به صورت یک موضوع ملی و بومی ارزیابی می‌کردند و احتمالاً به علت مسائل امنیتی تمایل کمتری به طرح آن در سطح بین‌المللی و سازمان‌های بزرگ جهانی مانند ملل متحد داشتند، اما شرایط جدید در عصر امروز، موضوع تروریسم را به یک پدیده بین‌المللی و فرامرزی تبدیل کرده است. (Luck, 2003: 1)

با عنایت به این که گروه‌های تروریستی از طریق قاچاق اسلحه، پولشویی، استفاده از مقررات پناهندگی و جهانگردی و به کارگیری فناوری اطلاعات، دامنه فعالیت‌های خود را در سطحی بین‌المللی گسترش داده اند، لذا مبارزه با آن نیز بعد بین‌المللی پیدا کرده است. (Ibid: 2) در قریب به اتفاق اسناد سازمان ملل متحد اعم از کنوانسیون‌ها و اعلام مواضع که مرتبط با موضوع تروریسم است، به صراحت از مقوله تروریسم به عنوان خطر جدی برای صلح و امنیت بین‌المللی یاد شده است. البته اختلاف نظر در زمینه تعریف تروریسم و تعیین مصادیق آن میان کشورها نیز وجود دارد.

شایان ذکر است در تدوین تعریف تروریسم دو گرایش عمده در نظرات رسمی و غیر رسمی کشورهای عضو نظام ملل متحد مشاهده می‌شود. یک گرایش می‌کوشد هر نوع تحرک خشونت آمیز علیه نظام‌های سیاسی و قدرت‌های حاکم در سرزمین‌های مختلف در جهان امروز را بدون توجه به علل، انگیزه‌ها، مبنای اعتقادی و ریشه‌های آن، محکوم سازد و همه را مصداق فعالیت تروریستی تلقی کند. این گرایش اغلب از سوی کشورهای غربی عضو ملل متحد تعقیب می‌شود. گرایش دوم می‌کوشد مبارزات جنبش‌های استقلال طلبانه، مبارزه با اشغالگری و تبعیض نژادی را از تحرکات تروریستی متمایز سازد. این گرایش در دوران جنگ سرد از سوی بلوک شرق و امروزه اغلب از سوی کشورهای جنوب و خصوصاً کشورهای اسلامی عضو سازمان کنفرانس اسلامی دنبال می‌شود. شایان ذکر است که سازمان کنفرانس اسلامی در مجموعه قطعنامه‌های خود پیرامون مبارزه با تروریسم سعی داشته گرایش دوم را تقویت کند.

این مقاله می‌کوشد ضمن ارزیابی اجمالی مجموعه سیاست‌های سازمان ملل متحد در مبارزه با تروریسم، به نقش یکی از ارکان مهم سازمان ملل متحد یعنی مجمع

عمومی در موضوع مبارزه با پدیده تروریسم پردازد. سؤال محوری مقاله عبارت است از ارزیابی کنوانسیون‌های اصلی مبارزه با تروریسم مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد از زاویه تعریف تروریسم و بیان مصادیق آن و اقدامات پیشنهادی مبارزه با آن. در واقع مقاله می‌کوشد تا رویکرد سازمان ملل متحد را در تعریف و تعیین مصادیق تروریسم ارزیابی کرده و اعلام کند کدامیک از دو گرایش مذکور در ادبیات سازمان ملل اولویت یافته است. با توجه به این که، مصوبات مجمع عمومی اغلب منعکس کننده نگرش غالب جامعه جهانی به موضوع‌ها است، از جمله اهداف مقاله، شناخت نسبی نگرش مزبور در قبال پدیده تعریف تروریسم و روش‌های مبارزه با آن است.

شایان ذکر است از مجموعه بیست معاهده و کنوانسیون بین‌المللی مرتبط با مقوله تروریسم (به ضمیمه مراجعه شود) پنج مورد مصوب مستقیم مجمع عمومی سازمان ملل است که در کنار سایر اسناد، محور مطالعه در این مقاله قرار گرفته‌اند. در تدوین این مقاله، ضمن استفاده از دیدگاه‌های صاحب نظران بر جسته مسائل سازمان ملل، تکیه اصلی بر اسناد مصوب ارکان مهم سازمان شامل مجمع عمومی بوده است تا ارزیابی دقیقتری از مباحث ارائه شود.

قسمت نخست: نگاه اجمالی به موضوع تروریسم در نظام ملل متحد

الف. تاریخچه بحث تروریسم در سازمان ملل

کاربرد واژه ترور به معنای ایجاد وحشت عمومی به دوران انقلاب کبیر فرانسه و رژیم ترور ژاکوبین‌ها در جمهوری اول (۳ - ۱۷۹۲) باز می‌گردد. (Pokempner, 2002) ولی در ادبیات سازمان‌های بین‌المللی این واژه نخستین بار در ماده اول کنوانسیون جلوگیری و مجازات تروریسم مصوب جامعه ملل در ۱۹۳۷ به کار گرفته شد که در ماده مذکور تروریسم به عنوان فعالیت‌های جنایی و بزه کارانه که علیه یک دولت صورت می‌گیرد و درصدد ایجاد وحشت در عامه مردم، اشخاص خاص و یا گروه خاص از مردم است تعریف شده است. (League of Nations, Doc. C. 546. M. 383)

*۱. «کنوانسیون جلوگیری و مجازات جرائم علیه اشخاص مورد حمایت بین‌المللی از جمله عوامل دیپلماتیک» مصوب مجمع عمومی قطعنامه ۱۴۳۱۶۶ دسامبر ۱۹۷۳ (قابلیت اجراء از ۲۰ فوریه ۱۹۷۷)

۲. «کنوانسیون بین‌المللی مقابله با گروهانگیری» مجمع عمومی سازمان ملل،

قطعنامه ۱۴۶ / ۳۴، ۱۷ دسامبر ۱۹۷۹ (قابلیت اجراء از ۳ ژوئن ۱۹۸۳)

۳. «کنوانسیون بین‌المللی مقابله با بمب‌گذاری‌های تروریستی» مجمع عمومی،

قطعنامه ۱۶۴ / ۵۲، ۱ دسامبر ۱۹۹۷ (قابلیت اجراء از ۲۳ مه ۲۰۰۱)

۴. «کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم» مجمع عمومی، قطعنامه

۱۰۹ / ۵۴، ۹ دسامبر ۱۹۹۹ (قابلیت اجراء از ۱۰ آوریل ۲۰۰۲)

۵. کنوانسیون بین‌المللی مقابله با فعالیت‌های تروریستی هسته‌ای مصوب مجمع

عمومی ۲۰۰۵

از این ۵ کنوانسیون فقط دو سند نخست پیش از این به فارسی برگردانده شده بود و سه سند بعدی توسط مؤلف مقاله به فارسی برگردانده شده است.

البته این کنوانسیون به علت مشکلات خاص بین‌المللی دهه ۳۰ و عدم حمایت دولت‌های وقت هیچ‌گاه جنبه اجرایی نیافت (Koechler, 2002) و فقط دولت تحت‌الحمایه هندوستان در ژانویه ۱۹۴۱ آن را تصویب کرد. (Verma, 2000)

مجمع عمومی سازمان ملل متحد برای اولین بار موضوع تروریسم را به صورت یک موضوع مستقل در سپتامبر ۱۹۷۲، برپایه ابتکار دبیر کل وقت، کورت والدهایم و به دنبال حوادث فرودگاه لاد در اسرائیل و گروگانگیری ورزشکاران اسرائیلی در بازی‌های تابستانی المپیک مونیخ (۱۹۷۲) مورد توجه قرار داد. (Peterson, 2004: 179)

در بیانیه والدهایم آمده بود: «اتخاذ تدابیری برای جلوگیری از تروریسم و سایر اشکال خشونت که جان انسان‌ها را می‌گیرد و یا به مخاطره می‌اندازد و یا این که آزادی‌های اساسی را به خطر می‌افکند و اقدام برای مطالعه و بررسی علل مهم این نوع از اشکال تروریسم و اعمال خشونت بار که در پدیده‌های فقر، سرخوردگی، ظلم و ناامیدی ریشه دارد و باعث می‌شود عده‌ای از انسان‌ها با قربانی کردن جان سایر انسان‌ها از جمله خود، تلاشی برای ایجاد تغییرات ریشه‌ای به عمل آورند».

(Koechler, 2002)

البته والدهایم قسمت دوم این بیانیه را که به موضوع انجام مطالعه در زمینه علل ریشه‌ای تروریسم می‌پرداخت، تحت فشار ائتلافی از سوی کشورهای جهان سوم و بلوک شرق به سرکردگی اتحاد جماهیر شوروی سابق و چین در بیانیه گنجانید. در آن ایام، ائتلاف مذکور در سازمان ملل اعلام داشت، در هر گونه محکومیت تروریسم باید موضوع حقوق حقه جنبش‌های آزادی‌خواهی ملی، مبارزه ملل با رژیم‌های

نژادپرست و استعماری و اشغالگر مورد توجه و استثناء قرار گیرد. از نظر ائتلاف برای پایان دادن به تروریسم می‌بایست ریشه‌های آن - که از جمله آن اشکال نامشروع سلطه است- از بین برود.

والدهایم ابتدا پیشنهاد تأسیس یک کمیته ویژه برای شناسایی و مجازات عوامل تروریستی را به تصویب رساند و به علت فشار ائتلاف مذکور، دو وظیفه را بر اساس قطعنامه ۳۰۳۴ برای کمیته پیش‌بینی کرد: ۱- بررسی اقدامات سیاسی برای مبارزه با تروریسم ۲- انجام مطالعات لازم برای شناسایی علل ظهور تروریسم.

این کمیته تا سال ۱۹۷۷ فعالیت خود را ادامه داد و در هر یک از گزارش‌های سالانه در سال‌های ۱۹۷۳، ۱۹۷۴ و ۱۹۷۵ مقوله استثناء بودن جنبش‌های آزادیخواهی ملی از فعالیت‌های تروریستی را مورد توجه قرار داد. گزارش‌های کمیته اگر چه به تصویب می‌رسید ولی اغلب با رأی ممتنع دول غربی روبه‌رو بود. فقط گزارش سال ۱۹۷۷ بود که هم کشورهای جهان سوم در مواضع خود تعدیل کردند و اجازه دادند تا موضوع محکومیت تروریسم در تمامی اشکالش بدون توجه به توجیه‌های سیاسی، فلسفی، ایدئولوژیکی و نژادی - قومی در گزارش درج شود و هم تعداد آراء ممتنع بسیاری از دول غربی کاهش یافت. (Peterson, 2004: 179) کمیته مذکور در ۱۹۷۷ منحل شد. (Haffrey, 1998: 1)

در دهه هشتاد که جنگ سرد تشدید شد، اتحاد جماهیر شوروی و تعدادی از کشورهای چپ افراطی جهان سوم مانند کوبا و یوگسلاوی اساساً موضوع جدیدی تحت عنوان تروریسم دولتی را با خطاب قرار دادن سیاست‌های امریکا و اسرائیل و افریقای جنوبی مطرح ساختند. البته در این مرحله مجموعه کشورهای نام (NAM) همصدا با شوروی نشدند تا این که دولت ریگان مداخلاتی را در امریکای مرکزی (وقایع پاناما) به انجام رساند و شوروی توانست حمایت لازم را از طرح محکومیت تروریستی دولتی کسب کند.

با به پایان رسیدن جنگ سرد در دهه ۹۰، ایالات متحده امریکا کوشید برای حذف عبارت «تروریسم دولتی» با طرح عبارت جدید «تروریسم تحت نظارت دولت‌ها» در ادبیات سازمان ملل، مخاطب جدیدی را برای این عبارت شامل کشورهای مخالف سیاست آمریکا مانند کوبا، عراق (رژیم بعثی) و لیبی معرفی کند. (Peterson, 2004)

ب. بررسی اجمالی مبارزه با تروریسم در سازمان ملل متحد در دو دهه اخیر در سال ۱۹۹۶، کمیته ویژه ای از سوی مجمع عمومی سازمان ملل تأسیس شد تا پیگیری‌های لازم را در خصوص تدوین یک کنوانسیون جامع در زمینه روش‌های مقابله با تروریسم بین‌المللی به عمل آورد (General Assembly Res, 1996) از سوی دیگر دبیر کل سازمان در ۱۹۹۹ در دفتر نظارت بر مواد مخدر و جلوگیری از جنایت، شاخه جلوگیری از تروریسم (TPB) را تأسیس کرد (Koechlera, 2002) و مجمع عمومی سازمان ملل نیز بر پایه گزارش کمیته حقوقی (ششم)، قطعنامه ای را تحت عنوان اقدام برای حذف تروریسم بین‌المللی در فوریه ۲۰۰۰ به تصویب رساند. (Res 54 /110 of 20 Feb . 2000)

به دنبال حوادث یازده سپتامبر ۲۰۰۱، موضوع مبارزه با تروریسم در سطح جهان و سازمان ملل تحرک قابل ملاحظه‌ای یافت. مجمع عمومی سازمان ملل گام‌های متعددی در این رابطه برداشت. رئیس مجمع عمومی طی بیانیه ای در ۵ اکتبر ۲۰۰۱، اعلام کرد نخستین وظیفه‌ای که جامعه بین‌المللی در پیش رو به دارد عبارت از اقدام به ایجاد یک چارچوب قانونی مؤثر برای جلوگیری و حذف تروریسم است. (Statement by the President of G.A , 2001)

یکی از گام‌های مؤثر مجمع عمومی، تأسیس «گروه کاری سیاست‌گذاری ملل متحد در موضوع تروریسم» برای ارزیابی فعالیت‌های گذشته سازمان ملل و ارائه استراتژی‌های آینده و توصیه‌های مفید در مبارزه با تروریسم بود. این گروه توسط دبیر کل سازمان در اکتبر ۲۰۰۱ تأسیس شد. گروه کاری گزارشی را در سال ۲۰۰۲ منتشر کرد که طی آن راهبردهای اصلی سیاست سازمان ملل در مبارزه با تروریسم را مشخص ساخت. بر اساس این گزارش سازمان ملل در راستای سه راهبرد باید فعالیت‌های گذشته خود را در زمینه مبارزه با تروریسم ادامه دهد: راهبرد نخست با عنوان انصراف بخشی می‌کوشد با شیوه‌های مختلف، گروه‌های تروریستی اعم از دولتی یا غیردولتی را از تداوم فعالیت‌های تروریستی منصرف گرداند. در این رابطه روش‌های پیشنهادی عبارتند از:

- ۱ - تقویت اسناد و معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط با موضوع مبارزه با تروریسم (فهرست اسناد در ضمیمه)
- ۲ - ترغیب شعار رعایت حقوق بشر

۳- تشویق دولت‌ها برای تلاش در جهت تصحیح رفتار گروه‌های ملی و بین‌المللی گزارش در ارتباط با راهبرد دوم، عمدتاً شورای امنیت را مورد خطاب قرار می‌دهد و از این شورا می‌خواهد فعالیت‌های کمیته ضد تروریسم (CTC) را تقویت کند و از سوی دیگر اقدامات جدی برای ممانعت دسترسی گروه‌های تروریستی به تسلیحات کشتار دسته جمعی به عمل آورد.

گزارش در بحث راهبرد سوم ضمن حمایت از ابتکارات سازمان‌های منطقه‌ای و قراردادهای چند جانبه خارج از نظام ملل متحد، هماهنگی و انسجام بیشتر فعالیت‌های ارکان و واحدهای تابعه سازمان ملل را درخواست کرده است.

گزارش در قسمت پایانی با ارائه ۳۱ توصیه، مجموعه ارکان سازمان ملل، دول عضو آژانس‌های تخصصی ملل متحد، سازمان‌های منطقه‌ای را به تقویت همکاری و تشدید فعالیت مبارزه با تروریسم فرا می‌خواند. (Ibid)

در مجموع، قاعده کلی محکومیت تروریسم به صورت کامل وجه غالب در سیاست‌های سازمان ملل را تشکیل می‌داد و با توجیه‌های فلسفی، ایدئولوژیکی برای خارج سازی فعالیت‌های سازمان‌های آزادیبخش، استقلال طلب و ضد تبعیض نژادی از دایره تعریف و مصادیق تروریسم مخالفت می‌شد.

ج. اقدامات شورای امنیت

موضوع تروریسم از زمان اشغال کویت توسط رژیم بعث عراق در ۱۹۹۰م در شورای امنیت مطرح شد و شورا صرفاً به صدور قطعنامه‌های خاص (مرتبط با یک حادثه خاص تروریستی) اکتفاء می‌کرد، مانند قطعنامه ۱۰۴۴ سال ۱۹۹۸ پس از حادثه حمله تروریستی علیه حسنی مبارک در مصر و قطعنامه ۱۱۸۹ سال ۱۹۹۸ در ارتباط با حملات تروریستی علیه سفارتخانه‌های آمریکا در کنیا و تانزانیا و همچنین قطعنامه ۱۲۶۷ سال ۱۹۹۹ به دنبال کشته شدن دیپلمات‌های ایرانی در مزار شریف.

لیکن پس از حوادث یازده سپتامبر ۲۰۰۱ شورای امنیت به صورت جدی وارد بحث مبارزه با تروریسم شد. روز ۱۲ سپتامبر، دقیقاً یک روز پس از ۱۱ سپتامبر، شورای امنیت قطعنامه ۱۳۶۳ (۲۰۰۱) را به تصویب رساند و طی آن اجمالاً فعالیت‌های تروریستی را محکوم کرد. در ۲۸ سپتامبر، شورا مجدداً این موضوع را در دستور کار خود قرار داد و ضمن محکومیت مجدد حوادث یازده سپتامبر قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) را تصویب کرد و در آن گام‌های لازم و استراتژی‌های سازمان ملل در مبارزه

با تروریسم را ترسیم کرد. شورا برای نظارت بر روند اجرای قطعنامه از دول عضو خواست تا گزارشی را طی ۹۰ روز از مجموعه فعالیت‌های خود در موضوع مبارزه با تروریسم تسلیم شورا کنند و برای نظارت بر این اجرا، کمیته ضد تروریسم (CTC) را تأسیس کرد. (Press Release. Sc 720 7. 2001)

شورای امنیت در ۱۲ نوامبر ۲۰۰۱ نیز قطعنامه‌ای را به تصویب رساند و طی آن به صراحت اعلام کرد تروریسم بین‌المللی یکی از خطرناکترین مسائل در قبال صلح و امنیت بین‌المللی در قرن ۲۱ است و چالشی برای مجموعه دول و جامعه بشریت تلقی می‌شود.

اعضای شورای امنیت در این قطعنامه بر محکومیت بدون قید و شرط فعالیت‌های تروریستی به عنوان مصداق اعمال جنایی و غیر قابل توجیه و بدون توجه به انگیزه‌های آن تأکید کردند. شورای امنیت در این قطعنامه بر چند نکته تأکید کرد:

- ۱- مغایرت فعالیت‌های تروریستی با اهداف و اصول منشور ملل متحد،
- ۲- ضرورت همکاری میان دول عضو در مبارزه با تروریسم بین‌المللی،
- ۳- درخواست تصویب کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های مرتبط با موضوع تروریسم توسط دولت‌ها،

۴- ضرورت تقویت فعالیت‌های کمیته ضد تروریسم (CTC).

(U.N Security Council.S /Res / 1377/ 2001)

شورای امنیت در قطعنامه ۱۵۴۰ در ۲۸ آوریل ۲۰۰۴ در قالب فصل هفتم منشور ملل متحد، تمامی کشورها را ملزم به اعمال نظارت‌های مؤثر بر مواد، تجهیزات، فناوری‌های مرتبط با سلاح‌های کشتار جمعی کرد و به عبارتی رژیم مبارزه با تروریسم را با رژیم خلع سلاح هسته‌ای گره زد. (ناجی راد، ۱۳۷۸: ۴۲۳)

نمودار زیر چارچوب کلی نظام مبارزه با تروریسم را در سازمان ملل متحد ترسیم می‌سازد.

قسمت دوم: تحلیل کنوانسیون‌های پنج‌گانه مصوب مجمع عمومی

الف. کنوانسیون راجع به جلوگیری و مجازات جرائم علیه اشخاص مورد حمایت بین‌المللی از جمله مأمورین دیپلماتیک ("Convention on the Prevention...") Dec.1973

در این کنوانسیون ۱۹ ماده‌ای که به عنوان یک سند تکمیلی کنوانسیون وین ۱۹۶۱

ارزیابی می‌شود محورهای مانند «تعیین مقامات تحت الشمول حمایت بین‌المللی»، «نوع جرم و شرایط ارتکاب آن»، «ضرورت پیش بینی مقررات تأدیبی برای مجرمین بر پایه قانون ملی» و «ضرورت همکاری میان دول متعاقد به ویژه در موضوع استرداد مجرمین» بحث شده است. تا سال ۲۰۰۸ تعداد ۱۷۱ کشور این کنوانسیون را بر اساس رژیم حقوقی تصویب عهدنامه‌ها در حقوق داخلی خود به تصویب رسانده‌اند و متعاقد این کنوانسیون تلقی می‌شوند. (UN Treaty Series, vol. 1035: 167)

ماده دو این کنوانسیون به تعریف جرم می‌پردازد و طی آن ارتکاب عمدی اعمالی مانند «قتل و ربودن یا نوعی حمله علیه شخص یا آزادی شخص مورد حمایت بین‌المللی و حمله خشونت‌آمیز به اماکن رسمی و محل سکونت و یا وسیله نقلیه متعلق به شخص مورد حمایت بین‌المللی به نحوی که جان و یا آزادی او به مخاطره افتد» را مصداق عمل مجرمانه می‌داند. همانطور که ملاحظه می‌شود سازمان ملل در این کنوانسیون تعریف و دایره محدودی را برای اقدامات تروریستی لحاظ کرده است.

به منظور مقابله با جرم و به عنوان اقدامات پیشگیرانه از کشورهای متعاقد خواسته شده مجازات‌های مقتضی را در نظام قانونی خود پیش بینی کنند.

بر اساس بند الف ماده چهار این کنوانسیون هر دولت متعاقد موظف است تدابیر ممکن در سرزمین خود را برای جلوگیری از تهیه مقدمات جرمی که در نظر است در داخل یا خارج سرزمین او ارتکاب یابد، اتخاذ کند. بر پایه ماده هفت، هر کشور متعاقد موظف است که مظنون به ارتکاب جرم را که در سرزمین او به سر می‌برد در صورت عدم استردادش، بدون استثناء و بدون تأخیر موجه طبق قوانین داخلی خود به مقامات ذی صلاح قضایی تسلیم دارد.

بر پایه این کنوانسیون، دول متعاقد موظف به مبادله اطلاعات و هماهنگ کردن اقدامات اداری و دیگر تدابیر برای جلوگیری از ارتکاب این جرائم هستند. براساس بند الف ماده پنج، هر کشور طرف کنوانسیون که یکی از جرائم مذکور در سرزمین او حادث شده هر گاه دلایلی در دست داشته باشد که مظنون به ارتکاب جرم از سرزمین او گریخته است کلیه دلایل جرم و اطلاعات مربوط به هویت مظنون را به طور مستقیم و یا از طریق دبیر کل سازمان ملل متحد به اطلاع سایر کشورهای ذیربط خواهد رسانید.

ب. کنوانسیون بین‌المللی علیه گروگانگیری ("International Convention (against..." Dec.1979

این کنوانسیون با ۱۹ ماده در ۱۳۸۵ ه.ش به تصویب مجلس شورای اسلامی ایران رسیده است. تا سال ۲۰۰۲ تعداد ۱۰۸ کشور این کنوانسیون را به تصویب رسانده اند. (Peterson.2004:190-1)

این کنوانسیون، در ماده نخست و در دو بند به تعریف جرم گروگانگیری به عنوان یکی از مصادیق جرم تروریستی می پردازد. بر پایه بند اول ماده یک، هر شخصی که به حبس و تهدید به کشتن، مصدوم کردن یا ادامه حبس شخص دیگر اقدام ورزد تا شخص ثالثی - یعنی یک کشور، سازمان دولتی بین‌المللی، شخص حقیقی یا حقوقی، یا گروهی از افراد را وادار به انجام یا پرهیز از انجام اقدامی به عنوان شرط صریح یا ضمنی برای آزادی گروگان کند در چارچوب مفهوم این کنوانسیون مرتکب جرم گروگانگیری شده است.

در این کنوانسیون دایره تعریف جرم تروریستی فراتر رفته و گروگانگیری نیز در زمره جرائم تروریستی قرار گرفته است.

به منظور مقابله با جرم و به عنوان اقدامات پیشگیرانه از کشورهای متعاقد خواسته شده ضمن پیش بینی قوانین مناسب و مؤثر، مجازات های مقتضی را نیز در نظام قانونی خود پیش بینی کنند. همین کنوانسیون از دول عضو خواسته اقدام به تبادل اطلاعات و همکاری و استرداد مجرمین نمایند.

ج.کنوانسیون بین‌المللی مقابله با بمب‌گذاری‌های تروریستی، نیویورک، ۱۲ دسامبر ۱۹۹۷ ("International Convention for the Suppression...") (Dec.1997)

این کنوانسیون دارای یک مقدمه و ۲۴ ماده است. در تاریخ ۱۵ دسامبر ۱۹۹۷ فقط ۵۷ کشور آن را امضاء کرده بودند و تا سال ۲۰۰۲ تعداد ۹۷ کشور این کنوانسیون را به تصویب رسانده اند (Petreson.2004.:190-1) ولی تا ۵ مه ۲۰۰۹، تعداد ۱۶۱ کشور آن را به تصویب رسانده اند. (International Convention for the Suppression.... Dec. 1997)

ماده دوکنوانسیون اعلام می دارد فردی که به طور عامدانه و غیر قانونی اقدام به توزیع، قرار دادن، شلیک کردن و یا انفجار یک وسیله مرگ آور یا انفجاری بر ضد یک مکان عمومی، یکی از امکانات دولتی، سیستم حمل و نقل و یا امکانات دولتی و یا تأسیسات زیر بنایی کشوری کند مرتکب جرم شده است البته مفروض بر این که این اعمال را با قصد قتل و یا ایراد صدمات جسمی شدید به اشخاص و یا تخریب

اساسی اماکن انجام دهد به نحوی که تخریب مزبور به بروز ضررهای قطعی و یا احتمالی اقتصادی مهم منتهی گردد.

بر پایه بند سوم همین ماده، اشخاصی که در اقدامات مذکور مساعدت کنند و یا اشخاصی که به سازماندهی و هدایت دیگران در این امور بپردازند و یا به نحوی از انحاء با گروهی که دارای هدف مشترک هستند و اقدام به ارتکاب جرائم تروریستی می‌کنند عامدانه و با علم به اهداف و نوع فعالیت این گروه‌ها همکاری کنند، مجرم تلقی می‌شوند.

ماده اول در تعریف مواد تروریستی آنها را ابزار طراحی شده می‌داند که قادر به کشتن و یا وارد ساختن صدمات جسمی شدید و یا تخریب اساسی اماکن و تجهیزات دولتی گردد. در همین ماده از سلاح‌های که از طریق انتشار مواد سمی، شیمیایی، بیولوژیکی و یا تشعشع، مواد رادیواکتیو باعث کشتار و یا صدمات جسمی شدید گردد، به عنوان تسلیحات و یا تله‌های انفجاری یاد می‌کند. در این کنوانسیون سازمان ملل مصادیق کاملاً مشهودی از جرم تروریستی را بر می‌شمارد.

به عنوان اقدامات پیشگیرانه، بر پایه ماده چهار کنوانسیون هر دولت متعاقد موظف می‌شود جرائم مذکور در ماده ۲ را به عنوان جرائم کیفری و جنایی در قانون داخلی خود تلقی کرده و بر پایه میزان شدت جرم، مجازات متناسب آن را تعیین نماید.

ماده پنج از دول متعاقد می‌خواهد اقدامات مقتضی شامل وضع قوانین داخلی را به انجام رسانند تا فعالیت‌های جنایی موضوع این کنوانسیون به ویژه موارد تعمدی و برنامه ریزی شده را که می‌کوشد حالات وحشت عمومی را دامن زند تحت هیچ شرایطی قابل توجیه از جهات سیاسی، فلسفی، ایدئولوژیکی، نژادی، قومی، مذهبی و یا موارد مشابه نباشد. این ماده به صراحت تأکید دارد که اقدامات تروریستی با هر انگیزه و توجیهی محکوم است.

بند الف ماده پانزده از دول متعاقد می‌خواهد اقداماتی را برای ممنوع سازی فعالیت‌های غیرقانونی اشخاص، گروه‌ها و سازمان‌هایی که فعالیت‌هایی را در راستای تشویق، تحریک، سازماندهی، تغذیه مالی، مساعدت فنی آگاهانه، ارائه اطلاعات به عوامل تروریستی دارند به انجام رسانند.

ماده یازده یکی از مهمترین مواد تلقی شده زیرا که به صراحت اعلام می‌دارد دول متعاقد نمی‌توانند جرائم مذکور در ماده دو را به عنوان جرم سیاسی تلقی کرده و به

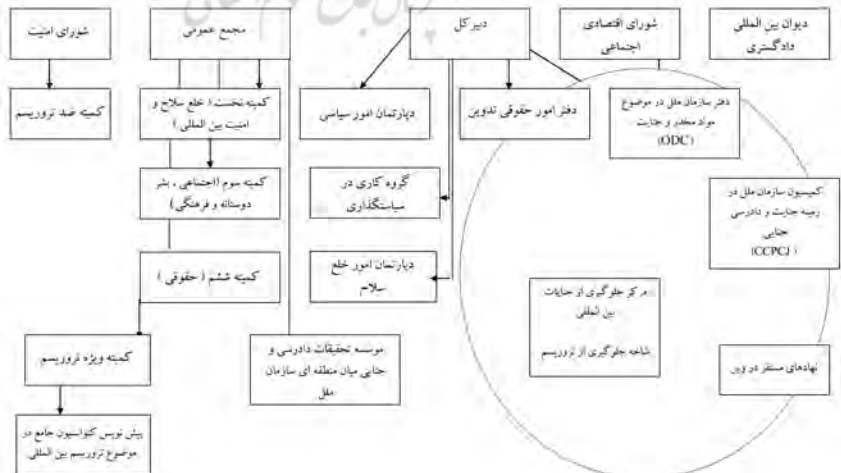
استناد آن و یا اعلام این که این دسته از اعمال مرتبط با جرائم سیاسی و یا ملهم از انگیزه‌های سیاسی است، درخواست‌های استرداد و یا همکاری متقابل را رد نمایند. البته ماده دوازده اعلام می‌کند در شرایطی که یک دولت متعاقد دلایل کافی داشته باشد که درخواست استرداد و یا همکاری در انتقال اطلاعات از سوی کشور متعاقد دیگر با هدف تفتیش عقاید و یا مجازات فرد بر مبنای ملاحظات نژادی، مذهبی، ملیت، ریشه‌های قومی و یا عقاید سیاسی صورت می‌گیرد و یا همکاری با آن دولت باعث تضییع حقوق فرد متهم می‌گردد می‌تواند از اقدام به استرداد و یا همکاری و ارائه اطلاعات خوداری کند. به نظر می‌رسد در ماده مذکور، رعایت حقوق متهم که از جمله اصول حقوق بشر است مورد نظر بوده است.

بند ج ماده پانزده از دول متعاقد می‌خواهد تحقیقات خود را در باره روش‌های کشف مواد انفجاری و یا سایر مواد خطرناک، توسعه استانداردهای علامت گذاری مواد انفجاری برای باز شناسی مبدا تولید آنها در تحقیقات پلیسی گسترش دهند و با یکدیگر در این حوزه همکاری کنند.

بر پایه ماده هفت، هر دولت متعهده‌ای که اطلاعاتی در ارتباط با وقوع جرم و یا وقوع آتی آن کسب کند، مفروض بر این که وقوع در سرزمین آن کشور و یا عامل آن در آنجا باشد موظف به اطلاع رسانی به دبیر کل سازمان ملل و به کشور متعهده‌ای که عامل جرم تبعه آن است می‌باشد. چنین دولتی اقدامات لازم را برای تحقیق پیرامون وقایع و اطلاعات مرتبط را به انجام می‌رساند.

پرونده دوم انسانی و مطالعات فرسنگی

نمودار: تقابل تشکیلاتی سازمان ملل متحد با تروریسم (2004: 121 - Tardy)

دول متعاقد در چارچوب مقررات ملی خود اقدام به پیگیری های قضایی و یا استرداد مجرم به کشور متبوعش می کنند. بند شش ماده هفت از دول متعاقد می خواهد بر اساس صلاحدید خود، سایر دول متعاقد را از اطلاعات مرتبط با عوامل جرم، توقیف، مراحل رسیدگی قضایی و یا استرداد مجرم باخبر سازند.

ماده ده از دول متعاقد می خواهد تحت هر شرایطی بیشترین مساعدت را در انتقال اطلاعات به سایر دول متعاقد در خصوص تحقیقات و رسیدگی های قضایی و یا استرداد مجرمین به عمل آورند.

ماده شانزده از دولت متعهادی که متهم به جرم را در چهارچوب قوانین ملی خود تحت بازرسی و تحقیقات قرار می دهد می خواهد نتیجه کار را تسلیم دبیر کل سازمان ملل متحد قرار دهد تا دبیر کل این اطلاعات را در اختیار سایر دول متعاقد قرار دهد.

د. «کنوانسیون بین المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم «مجمع عمومی، قطعنامه International Convention for the Suppres-") ۱۹۹۹ ۹ دسامبر ۵۴ / ۱۰۹ (sion...” Dec.1999

این کنوانسیون دارای یک مقدمه و ۲۸ ماده است. تا سال ۲۰۰۲ تعداد ۴۳ کشور این کنوانسیون را به تصویب رسانده اند. (Peterson.2004:190-1)

این کنوانسیون از ۱۰ آوریل ۲۰۰۲ قابلیت اجراء یافته و کشورهای امضاء کننده در نشست ۱۹۹۹ تعداد ۱۳۲ و تعداد دول متعاقد در ۲۰۰۹ برابر ۱۶۷ کشور بوده است. از نظر ماده دوم این کنوانسیون فردی مجرم تلقی می گردد که با هر وسیله، مستقیم یا غیر مستقیم، قانونی و یا غیر قانونی، وجوهاتی را فراهم و یا گردآوری کند، به قصد این که کل وجوهات مذکور و یا بخشی از آن را مصروف فعالیت های مرتبط با جرائم تروریستی مندرج در کنوانسیون های ده گانه (به ضمیمه مراجعه شود) کند. در قسمت ب بند اول ماده دو، مصرف کردن وجوهات در فعالیت هایی که به قصد کشتار و یا ایراد صدمات جسمی شدید به شهروندان غیر نظامی و یا هر فرد دیگری که نقش فعالی در منازعات در زمان درگیری های نظامی ندارد، به ویژه در حالاتی که هدف از این اعمال ترساندن یک گروه انسانی، اجبار یک دولت و یا یک سازمان بین المللی به انجام و یا ترک یک عمل باشد، مصداق عمل مجرمانه تلقی می گردد.

ماده یک کنوانسیون، در تعریف واژه ها به انواع عناوین نقدینگی و پول اشاره می کند و استفاده و یا انتقال آنها به عوامل تروریستی را مصداق تأمین مالی تروریسم می داند و در

این رابطه استفاده و یا انتقال وجه نقد، اعتبار بانکی یا الکترونیکی، چک و تراول چک، کارت بانکی، سهام، گواهی اعتبار و یا تمکن مالی، سفارش پول، پرداخت هزینه‌ها به نیابت از عوامل تروریستی از مصادیق تأمین مالی تروریسم بیان شده است.

در همین ماده، کمک‌ها، اعانات و ارائه امکانات دولتی به عوامل تروریستی شامل هرگونه تسهیلات دائمی و یا موقتی در هر شکل از سوی هر مقام دولتی در هر سطح، مصداق مساعدت دولتی به عوامل تروریستی تلقی شده است.

به عنوان اقدامات پیشگیرانه بر پایه ماده چهار، دول متعاهد موظفند جرائم مذکور در ماده دو را به عنوان جرائم کیفری و جنایی در قانون داخلی خود تعریف کنند و با توجه به درجه شدت جرم، مجازات‌های متناسب برای این دسته از جرائم را پیش‌بینی کنند. ماده پنج مسئولیت سنگین تری را بر عهده دول عضو گذاشته است. بر اساس این ماده هر دولت متعاهد مطابق با قوانین کشور خود، اقدامات لازم را به انجام می‌رساند تا سازمان‌هایی که تحت قوانین آن کشور هستند اعم از عمومی یا خصوصی، مسئولیت رفتار و اقدامات هر فردی از اعضای آن سازمان از بخش مدیریت و یا از مجموعه تحت نظارت که مرتکب یکی از جرائم ماده دو گردد را بپذیرد. این مسئولیت می‌تواند ماهیت مدنی، حقوقی و یا کیفری داشته باشد. این دسته از سازمان‌ها نیز موضوع مجازات‌های متناسب و بازدارنده قرار خواهند گرفت. بر اساس بند دوم همین ماده، مسئولیت مذکور ریشه در مسئولیت‌های عمومی داشته و خدشه‌ای به مسئولیت فردی عامل جرم به عنوان یک شخص حقیقی در چهارچوب مقررات کیفری و جزایی کشور متعاهد وارد نمی‌سازد.

بر اساس ماده شش هر دولت متعاهد اقدامات مقتضی از جمله وضع قوانین خاص را به عمل می‌آورد تا جرائم مذکور در ماده دو تحت هیچ شرایطی از زوایای سیاسی فلسفی، ایدئولوژیکی، نژادی، قومی - مذهبی و یا موارد مشابه قابل توجیه نباشد.

بر پایه بند یک ماده هشت، هر دولت متعاهد اقدامات لازم را برای شناسایی، کشف، اخذ و مسدود سازی هرگونه منابع مالی مورد استفاده یا اختصاص یافته به جرائم مذکور در ماده دو و یا عایدات حاصل از جرائم را به انجام می‌رساند. بر اساس بند دو ماده هشت، دولت‌های متعاهد اقدامات لازم را برای اخذ جریمه و تاوان از منابع مالی که در مسیر جرائم تروریستی استفاده شده اند به عمل می‌آورند. دارایی‌های حاصل از تاوان‌های مذکور بنا به صلاحیت دولت متعاهد اقدام کننده یا

میان سایر دول متعاقد تقسیم می‌شود و یا به قربانیان اعمال تروریستی به عنوان جبران خسارت پرداخت می‌گردد.

ماده چهارده از جمله مهمترین مواد تلقی شده زیرا که به صراحت اعلام می‌دارد دول متعاقد نمی‌توانند جرائم مذکور در ماده دو را به عنوان جرم سیاسی تلقی کرده و به استناد آن و یا اعلام این که این دسته از اعمال مرتبط با جرائم سیاسی و یا ملهم از انگیزه‌های سیاسی است، درخواست‌های استرداد و یا همکاری متقابل را رد نمایند. البته ماده پانزده اعلام می‌کند در شرایطی که یک دولت متعاقد دلایل کافی داشته باشد که درخواست استرداد و یا همکاری در انتقال اطلاعات از سوی کشور متعاقد دیگر با هدف تفتیش عقاید و یا مجازات فرد بر مبنای ملاحظات نژادی، مذهبی، ملیت، ریشه‌های قومی و یا عقاید سیاسی صورت می‌گیرد و یا همکاری با آن دولت باعث تضییع حقوق فرد متهم می‌گردد می‌تواند از اقدام به استرداد و یا همکاری و ارائه اطلاعات خوداری کند.

ماده هجده از دول متعاقد می‌خواهد که از طریق یکسان سازی قوانین و مقررات ملی خود در موارد ذیل با یکدیگر همکاری کنند:

- اقداماتی برای ممنوع سازی فعالیت‌های غیرقانونی اشخاص و سازمان‌هایی که آگاهانه مشوق، تحریک کننده، سازمان دهنده ارتکاب جرائم مذکور در ماده دو هستند،

- درخواست از مؤسسات مالی کشور خود مبنی بر اتخاذ تدابیر برای شناسایی مشخصات و سوابق مشتریان دائمی و موردی خود که نقل و انتقالات مالی انجام می‌دهند و توجه خاص به نقل و انتقالات مالی غیر متعارف و معمول و مشکوک و گزارش آن به مقامات ذی صلاح کشوری.

- اجبار مؤسسات مالی به گزارش موارد انتقال وجوه زیاد غیر متعارف و یا مدل‌های انتقال پیچیده و غیر معمول وجوه به ویژه انتقالاتی که اهداف آشکار قانونی و اقتصادی شفاف ندارند.

- ممنوع سازی افتتاح حساب از سوی مؤسسات مالی کشور برای اشخاص حقیقی یا حقوقی که دقیقاً تعیین هویت نشده‌اند و بررسی دقیق مبنی بر این که این مؤسسات نظارت و دقت کافی را در این امر اعمال می‌کنند.

- همکاری در کنترل‌های مرزی برای نظارت بر انتقال وجوه نقد و یا سایر اشیاء گرانبها مانند طلا و یا ارز با رعایت تضمین‌های حفظ سلامت و عدم نقض حق و

آزادی جابجایی قانونی سرمایه.

بر اساس بند یک ماده دوازده دول متعاقد بیشترین مساعدت و همکاری را به یکدیگر در ارتباط با تحقیقات و یا رسیدگی قضایی و کیفری و یا استرداد در ارتباط با جرائم مذکور در ماده دو به عمل می آورند و همچنین مساعدت لازم را برای گردآوری دلایل و شواهد با سایر دول متعاقد به انجام می رسانند.

بر اساس بند سوم ماده هفت، هر دولت متعاقد موظف است کل اقدامات مرتبط با سیاستگذاری در این موضوع شامل وضع قوانین مرتبط با مفاد این کنوانسیون را به اطلاع دبیر کل سازمان ملل متحد برساند.

بر اساس بند شش ماده نه، هر دولت متعاقد زمانی که فردی را تحت بازداشت قرارداد به سرعت به طور مستقیم و یا از مجرای دبیر کل سازمان ملل سایر دول متعاقدی که نسبت به جرم و فرد بازداشت شده، اقدام به رسیدگی قضایی می کنند و یا در صورت صلاحدید سایر دول ذی نفع را در جریان اقدامات خود قرار می دهد. کنوانسیون بین‌المللی مقابله با اقدامات تروریستی هسته‌ای»، مصوب ۲۰۰۵ م ("In-

ternational Convention for the Suppression of Acts...” April.2005

این کنوانسیون دارای ۲۸ ماده است. تا سال ۲۰۰۸ از میان ۱۱۵ کشور امضاء کننده اولیه این کنوانسیون فقط ۵۲ کشور با حق شرط‌های متنوع این کنوانسیون را تصویب کرده اند. (UN Treaty Series. No.44004. A/RES/59/290)

ماده دوم این کنوانسیون در قسمت نخست خود اعلام می دارد که هر فردی که به طور غیر قانونی و تعمداً مواد رادیو اکتیو تولید و یا در دسترس خود قرار دهد و یا مواد انفجاری هسته‌ای را تولید و یا کسب کند در صورتی که از این اقدام قصد قتل و یا ایراد صدمات جسمی حاد به افراد و یا ایراد خسارت‌های اساسی به مایملک انسان‌ها و یا محیط زیست داشته باشد مجرم به جرم تروریستی شناخته می شود.

بند ب همین ماده اضافه می کند فردی که مواد رادیو اکتیو و یا مواد انفجاری هسته‌ای را را به کار برده و یا در آنها خرابکاری کند به نحوی که باعث انتشار مواد رادیواکتیو شود و یا خطر انتشار آن را موجب گردد و این اقدامات را به قصد قتل و یا ایراد صدمات جسمانی شدید و یا ایجاد خسارت‌های اساسی به مایملک محیط زیست به انجام رساند و یا قصد وی اجبار یک شخص حقیقی و یا حقوقی، یک سازمان بین‌المللی و یا یک دولت به انجام فعلی باشد مجرم شناخته می گردد.

قسمت بعدی ماده دو بیان می کند فردی که در شرایط دال بر واقعی بودن تهدید، اقدام به تهدید انجام اعمال مذکور در قسمت نخست ماده دو کند نیز مجرم تلقی می گردد. در همین رابطه فردی که به طور غیر قانونی و تعمداً در شرایط دال بر واقعی بودن تهدید، از طریق تهدید و یا به کارگیری زور، اقدام به درخواست مواد رادیواکتیو، مواد تمهیدی آن و یا تجهیزات هسته ای کند نیز مجرم شناخته می شود.

ماده چهار این کنوانسیون اقدامات دولت‌ها را از شمول مفاد ماده دو خارج می سازد و اعلام می دارد که اقدامات قوای نظامی در یک درگیری نظامی که منطبق بر مفاد حقوق بین الملل بشردوستانه باشد شامل مباحث این کنوانسیون نمی گردد. در همین ماده اعلام شده است که اقدامات قوای نظامی یک دولت در اجرای وظایف قانونی رسمی خود مادام که تحت پوشش مقررات حقوق بین الملل باشد شامل این کنوانسیون نمی گردد. بند چهار ماده چهار به صراحت اعلام می کند که خطاب این کنوانسیون وضعیت قانونی کاربرد و یا تهدید به کاربرد تسلیحات اتمی از سوی دولت‌ها نیست. به نظر می رسد کنوانسیون در صدد تقویت روند تقلیل تسلیحات اتمی از سوی دولت‌ها نیست بلکه در صدد منع استفاده از این مواد با اهداف تروریستی از سوی اشخاص حقیقی و یا دسته‌های تروریستی است.

بر اساس ماده پنج کنوانسیون، دول عضو متعهد می شوند که جرائم مندرج در ماده دو را به عنوان جرایم کیفری و جنایی در قانون داخلی خود محسوب کرده و با توجه به شدت جرم مجازات‌های متناسب را پیش بینی کنند.

بر اساس ماده شش هر دولت متعهد، اقدامات مقتضی از جمله وضع قوانین خاص را به عمل می آورد تا جرائم مذکور در ماده دو تحت هیچ شرایطی از زوایای سیاسی فلسفی، ایدئولوژیکی، نژادی، قومی - مذهبی و یا موارد مشابه قابل توجیه نباشد.

بر پایه ماده هفت، دول متعهد متعهد می شوند که اقدامات متعدد اجرایی و از جمله آنها وضع قوانین داخلی را برای جلوگیری و مبارزه با تمهیدات جرائم مذکور که در داخل سرزمین شان و یا خارج از آن ارتکاب می یابد به انجام رسانند. ماده هفت همچنین از دول متعهد می خواهد تا اقداماتی را برای ممنوع سازی فعالیت‌های غیر قانونی اشخاص، گروه‌ها و سازمان‌های که مشوق، محرک و یا سازمان دهنده به

این دسته فعالیت‌ها هستند و یا به نحو آگاهانه کمک مالی و یا فنی به این فعالیت‌ها می‌نمایند را به انجام رسانند.

در حوزه اطلاعات، دول متعاقد متعهد شده اند که سایر دولت‌های عضو و سازمان‌های بین‌المللی که در معرض وقوع جرائم مندرج در ماده دو می باشند را بدون فوت وقت در جریان اطلاعات مرتبط قرار دهند. البته بر پایه بند سه ماده هفت، لازم نیست که دول متعاقد، اطلاعاتی را در اختیار دیگران قرار دهند که بر اساس قانون ملی خود مجاز به آن نیستند و یا امنیت دولت خود و یا حفاظت فیزیکی مواد هسته‌ای شان به مخاطره افتد. بر پایه همین کنوانسیون، دول متعاقد اقداماتی را به انجام می‌رسانند تا اطلاعاتی که با عنوان محرمانه به آنها واصل شده است به صورت محرمانه باقی مانده و انتشار عمومی نیابد.

دول متعاقد موظف به اطلاع رسانی به دبیر کل سازمان ملل متحد و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در خصوص اقدامات صورت گرفته در خصوص وضع قوانین و ساز و کارهای پیش‌بینی شده برای مقابله با جرائم مندرج در ماده دو می باشند.

و. «پیش نویس کنوانسیون جامع در موضوع تروریسم بین‌المللی»، ۲۰۰۶ (Draft Comprehensive Convention . 2006)

مرکز مطالعات منع تکثیر تسلیحات (CNS) طی گزارشی که در ۸ نوامبر ۲۰۰۶ تهیه کرد با بررسی سوابق کنوانسیون‌های قبلی، گام‌های نخستین را برای تدوین پیش نویس کنوانسیون جامعی در موضوع تروریسم برداشته است.

بر اساس سند پیشنهادی، عمل و یا حمله تروریستی، تسبیب و یا خطر آفرینی غیر قانونی و عامدانه یک فرد و یا گروه است که با ایجاد خشونت به وسیله ابزار و سلاح‌های آتشین و گرم، مواد انفجاری و یا هر نوع وسایل کشتار و یا خطرناک، در صدد کشتار و یا ایراد جراحات فیزیکی به سایرین و یا ایراد صدمات جدی به اموال عمومی، امکانات دولتی و یا سیستم حمل و نقل عمومی و یا امکانات زیر بنایی کشورها باشد. مشارکت در عملیات، سازماندهی و یا فرماندهی و یا هدایت و تحریک دیگران به ارتکاب چنین جرائمی نیز فعالیت تروریستی تلقی می‌شود.

طرح پیش‌نویس اعلام می‌دارد که فرد یا گروهی که مرتکب جرائمی گردد که در کنوانسیون‌های جهانی و منطقه‌ای مرتبط با مسائل تروریستی ذکر شده، به عنوان عامل جرم تروریستی محسوب می‌شود.

ادامه متن پیش نویس در واقع گردآوری همان نکات مندرج در کنوانسیون‌های ۱۹۹۸. ۱۹۹۹ و ۲۰۰۵ است. در این متن نیز موضوع غیر قابل توجیه بودن فعالیت‌های تروریستی از زوایای ایدئولوژیکی، سیاسی، مذهبی و نژادی مورد تأکید قرار گرفته است.

نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد روند مبارزه با تروریسم از سوی سازمان ملل متحد به صورت مستمر در حال گسترش است. اگر در گذشته فقط دبیر کل سازمان با یک بیانیه و یا یک نشست به موضوع تروریسم می‌پرداخت امروزه تقریباً مجموعه ارکان سازمان ملل متحد به نحوی از انحاء درگیر مباحث این مبارزه هستند. از مجموع کنوانسیون‌های پنج‌گانه، جمهوری اسلامی ایران صرفاً به عضویت کنوانسیون بین‌المللی علیه گروگانگیری مصوب ۱۹۷۹ در آمده است لذا توجه به مفاد سایر کنوانسیون‌ها می‌تواند در تصمیم‌گیری برای الحاق به آنها و پیشنهاد احتمالی حق شرط و اعلامیه‌های تفسیری مفید باشد.

با بررسی روند برنامه‌ها و مصوبات مجمع عمومی در موضوع تروریسم، گسترده شدن دایره تعریف جرم تروریستی کاملاً آشکار است. این مقوله از موضوع اقدام علیه شخصیت‌های تحت حمایت بین‌المللی آغاز شد و امروزه هر گونه اقدام در تأمین مالی اقدامات تروریستی و فعالیت‌های تروریستی با تمهیدات هسته‌ای رادبرمی‌گیرد.

البته شرایط عامدانه و غیر قانونی بودن، اقدام علیه اماکن عمومی و یا امکانات دولتی، سیستم حمل و نقل و تاسیسات زیر بنایی کشوری با قصد قتل و یا ایراد صدمات جسمی شدید به اشخاص و یا تخریب اساسی اماکن و یا مساعدت در این فعالیت‌ها محور مهم مجموعه تعاریف جرم تروریستی است.

مقوله تفکیک اقدامات جنبش‌های آزادیبخش و استقلال طلب و مبارزه با اشغالگری و تبعیض نژادی از فعالیت‌های تروریستی در هیچ یک از کنوانسیون‌های مصوب مجمع عمومی و حتی طرح پیش نویس جامع گنجانیده نشده است و این مسئله با توجه به حساسیت کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در زمینه ضرورت پیش بینی تفکیک مزبور، حکایت از آن دارد که نگاه دول غربی در تعریف جرم تروریستی بر ادبیات مجمع عمومی غلبه دارد.

در بحث اقدامات پیشگیرانه اگر چه پیشنهاد‌های خوبی در کنوانسیون‌ها شامل الزام دول متعاقد به جرم‌انگاری اقدامات تروریستی در قوانین داخلی ارائه شده است ولی

موضوع عدم پیش بینی ضمانت‌های اجرایی کافی در مفاد کنوانسیون‌ها اثر بخشی این تلاش‌ها را زیر سؤال می‌برد.

در زمینه تأثیر تلاش سازمان ملل متحد و کنوانسیون‌هایش بر سیاست دولت‌ها در امر مبارزه با تروریسم هرچند می‌توان آماری از تعداد عضویت و تصویب کنوانسیون‌ها از سوی کشورها ارائه داد اما نمی‌توان اطلاعات دقیقی را از سیاست‌های عملی دولت‌های عضو سازمان ملل و دول امضاء کننده کنوانسیون‌ها در راستای همسویی کامل و یا نسبی از سیاست‌های سازمان ملل ارائه کرد. در ارتباط با مجموعه این کنوانسیون‌ها بیش از دو سوم دول عضو سازمان ملل به این کنوانسیون‌ها ملحق شده‌اند و چنین رقمی حکایت از تأثیر محسوس تلاش سازمان ملل متحد در فرآیند مبارزه با تروریسم دارد. البته به جز موارد قطعنامه‌های الزام آور شورای امنیت، که تضمین اجرای آنها نیز چندان قطعی نیست، اجرایی شدن کامل و یا نسبی مفاد کنوانسیون‌ها از سوی دولت‌ها کاملاً قابل تأیید نیست.

اما در نهایت نباید از یاد بریم که تأکیدهای سازمان ملل بر همسویی سازمان‌های منطقه‌ای، خود زمینه ساز تصویب کنوانسیون‌های مختلف خارج از مجرای سازمان ملل شده است. عناوین این دسته از کنوانسیون‌ها در ضمیمه آمده است.

ضمیمه: فهرست بیست کنوانسیون مرتبط با پدیده تروریسم

۱. «کنوانسیون تهاجمات و برخی از اعمال هجومی ارتکاب یافته داخل شناورهای هوایی» مصوب سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری، ۱۴ سپتامبر ۱۹۶۳، توکیو (قابلیت اجراء از ۴ دسامبر ۱۹۶۹)
۲. «کنوانسیون مقابله با تسخیر غیر قانونی هواپیما» لاهه ۱۶ دسامبر ۱۹۷۰ (قابلیت اجراء از ۱۴ اکتبر ۱۹۷۱)
۳. «کنوانسیون بین‌المللی مقابله با اعمال غیر قانونی و ضد امنیت پروازهای غیر نظامی»، مونترال کانادا، ۲۳ سپتامبر ۱۹۷۱ (قابلیت اجراء از ۲۶ ژانویه ۱۹۷۳)
۴. «کنوانسیون جلوگیری و مجازات جرائم علیه اشخاص مورد حمایت بین‌المللی از جمله عوامل دیپلماتیک» مصوب مجمع عمومی قطعنامه ۳۱۶۶ (XX V III) ۱۴ دسامبر ۱۹۷۳ (قابلیت اجراء از ۲۰ فوریه ۱۹۷۷)
۵. «کنوانسیون بین‌المللی مقابله با گروگانگیری» مجمع عمومی سازمان ملل، قطعنامه ۱۴۶ / ۳۴، ۱۷ دسامبر ۱۹۷۹ (قابلیت اجراء از ۳ ژوئن ۱۹۸۳)
۶. «کنوانسیون حمایت فیزیکی از مواد هسته‌ای» آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، وین، ۳ مارس ۱۹۸۰ (قابلیت اجراء از ۸ فوریه ۱۹۸۷)

۷. پروتکل الحاقی به کنوانسیون ۱۹۷۱ با عنوان «مقابله با اقدامات غیر قانونی خشونت بار در فرودگاه های که به خطوط هواپیمایی غیر نظامی خدمات می رسانند» مونترال، ۲۳ سپتامبر ۱۹۷۱ (قابلیت اجراء از ۶ اگوست ۱۹۸۹)
۸. «کنوانسیون مقابله با اعمال غیر قانونی که بر ضد امنیت دریانوردی صورت می گیرد» سازمان بین المللی دریانوردی، رم، ۱۰ مارس ۱۹۸۸ (قابلیت اجراء از ۱ مارس ۱۹۹۲)
۹. «پروتکل مقابله با اعمال غیر قانونی که بر ضد امنیت سکوهاى مستقر در فلات قاره صورت می گیرد» رم، ۱۰ مارس ۱۹۸۸ (قابلیت اجراء از ۱ مارس ۱۹۹۲)
۱۰. «کنوانسیون علامت گذاری مواد انفجاری پلاستیکی برای کنترل و بازرسی» مونترال، ۱ مارس ۱۹۹۱ (قابلیت اجراء از ۲۱ ژوئن ۱۹۹۸)
۱۱. «کنوانسیون بین المللی مقابله با بمب گذاری های تروریستی» مجمع عمومی، قطعنامه ۱۶۴ / ۵۲، ۱ دسامبر ۱۹۹۷ (قابلیت اجراء از ۲۳ مه ۲۰۰۱)
۱۲. «کنوانسیون بین المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم» مجمع عمومی، قطعنامه ۵۴ / ۱۰۹، ۹ دسامبر ۱۹۹۹ (قابلیت اجراء از ۱۰ آوریل ۲۰۰۲)
۱۳. «کنوانسیون عربی مقابله با تروریسم» اتحادیه کشورهای عربی، قاهره، ۲۲ آوریل ۱۹۹۸ (قابلیت اجراء از ۷ مه ۱۹۹۹)
۱۴. «کنوانسیون مبارزه با تروریسم بین المللی، سازمان کنفرانس اسلامی، اوگاندا، ۱ جولای ۱۹۹۹ (قابلیت اجراء از نوامبر ۲۰۰۲)
۱۵. «کنوانسیون اروپایی مقابله با تروریسم» شورای اروپا، استراسبورگ، ۲۷ ژانویه ۱۹۷۷ (قابلیت اجراء از ۴ اوت ۱۹۷۸)
۱۶. «کنوانسیون جلوگیری و مجازات فعالیت های تروریستی و جرائم علیه اشخاص مهم و زورگیری علیه شخصیت های که اهمیت بین المللی دارند» سازمان کشورهای آمریکایی، واشنگتن دی - سی، ۲ فوریه ۱۹۷۱ (قابلیت اجراء از ۱۶ اکتبر ۱۹۷۳)
۱۷. «کنوانسیون جلوگیری و مبارزه با تروریسم» سازمان وحدت آفریقا، الجزیره، ۱۴ جولای ۱۹۹۹
۱۸. «کنوانسیون منطقه ای مقابله با تروریسم» انجمن آسیای جنوبی همکاری منطقه ای، کاتماندو، ۱۴ نوامبر ۱۹۸۷، (قابلیت اجراء از ۲۲ اوت ۱۹۸۸)
۱۹. «معاهده همکاری میان دول مستقل مشترک المنافع در مبارزه با تروریسم» مینسک، ۴ ژوئن ۱۹۹۹ (قابلیت اجراء مطابق ماده ۲۲ معاهده (Report of the Policy Working Group ۲۰۰۲.
۲۰. کنوانسیون بین المللی مقابله با فعالیت های تروریستی هسته ای مصوب مجمع عمومی

فهرست منابع:

الف) فارسی

۱. ناجی راد، محمد علی، ۱۳۷۸. «جهانی شدن تروریسم» دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، تهران

ب) انگلیسی

1. Koehler ,Hans , 2002. **“The United Nations, the International Rule of Law and Terrorism”** Fourteenth Centennial Lecture ,Manila.12 March 2002.

www.i-p-o.org/koechler-un-law-terrorism.pdf

2. Luck , Edward.C.2006. **“Global Terrorism and the United Nations:A Challenge in Search of a Policy”**, United Nations Committee on Counter- Terrorism.

<http://www.un.org/Docs/sc/Committees/1373/>

commdocs.house.gov/committees/intlrel/hfa20061.../hfa20061_0f.ht.

3. Peterson.M.J.2004. **“Using the General Assembly”** pp.173-197.in .Boulden , Jane and Thomas,G.Weiss. **“Terrorism and the UN”** Indiana University Press . U.S.A 2004

4. Pokempner ,Dinah . 2002.**“Terrorism and Human Rights :The Legal Framework”** in, Meetings of Independent Expert on Terrorism and International Law :Challenges and Responses. Complementary Nature of Human Rights Law , International Humanitarian Law and Refugee Law” Sanremo 30 May –1 June 2002 .

www.iihl.org/iihl/Album/terrorism-law.pdf

5. Verma . S . K . 2000.**“Terrorism and International Law”**- in Sehgal . B . P . Singh . **“Global Terrorism , Socio – Politico and Legal Dimensions”** .

Deep and Deep Publications. New Delhi , 2000 .

<http://www.vedamsbooks.com/no22906/global-terrorism-socio-politico-legal-dimensions-genesis-human-rights-law-edited-by-b-p-singh-sehgal>

اسناد:

1. Center For Nonproliferation Studies .

“Draft Comprehensive Convention on International Terrorism” .

Inventory of International Organizations and Regimes .

Last Update 8 / 11/ 2006 .

<http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/intlterr.pdf>

2. **“Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection .** Montreal . 1 . March 1991 .

<http://www.icao.int/icao/en/leb/MEX.pdf>

3. Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents, adopted by the General Assembly of the United Nations on 14 December 1973.

<http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/cppcipp/cppcipp.html>

4. **“General Assembly Resolution”** 51 / 210 of Dec . 17 – 1996 .

<http://WWW.UN.Org/documents/GA/Res/5/a51r210.htm>.

5. International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings

New York, 15 December 1997

United Nations, Treaty Series , vol. 2149, p. 256; depositary notification C.N.801.2001.

TREATIES-9 of 12 October 2001

STATUS AS AT : 05-05-2009

<http://www.un.org/law/cod/terroris.htm>

6. International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism. New York, 13 April 2005. Registration: 7 July 2007, No. 44004

Status: Signatories : 115. Parties : 52 A/RES/59/290. STATUS AS AT : 23-03-2009

7. "International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism." General Assembly . Res . 54 / 109 . 9 Dec . 1999 .

<http://www.un.org/law/cod/finterr.htm>

8. International Convention against the Taking of Hostages, adopted by the General Assembly of the United Nations on 17 December 1979

<http://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-5.pdf>

9. Press Release . Sc/ 7207 . Security Council . 4413 th Meeting .

"Security Council, Calls on All States to Intensity Efforts to Eliminate International Terrorism" Resolution 1377 (2001).

10. "Report of the Policy Working Group on the UN and Terrorism" Annex to A/ 57/ 273 . S/ 2002 / 875 .

[http://books.google.com/books?id=9Jvz4FNEwUoC&pg=PA98&lpg=PA98&dq="](http://books.google.com/books?id=9Jvz4FNEwUoC&pg=PA98&lpg=PA98&dq=)Report+of+the+Policy+Working+Group+on+the+UN+and+Terro

11. "Statement by the President of the GA at the Conclusion of the Plenary Meeting on Measures to Eliminate International Terrorism ." October . 2 . 2001

<http://WWW.UN.org/terrorism/statements/GApresConclusion.html> .

12. "Terrorism ." UN Office on Drugs and Crime .11 September 2006 . UNODC . 2006 .

<http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/signatories.html>